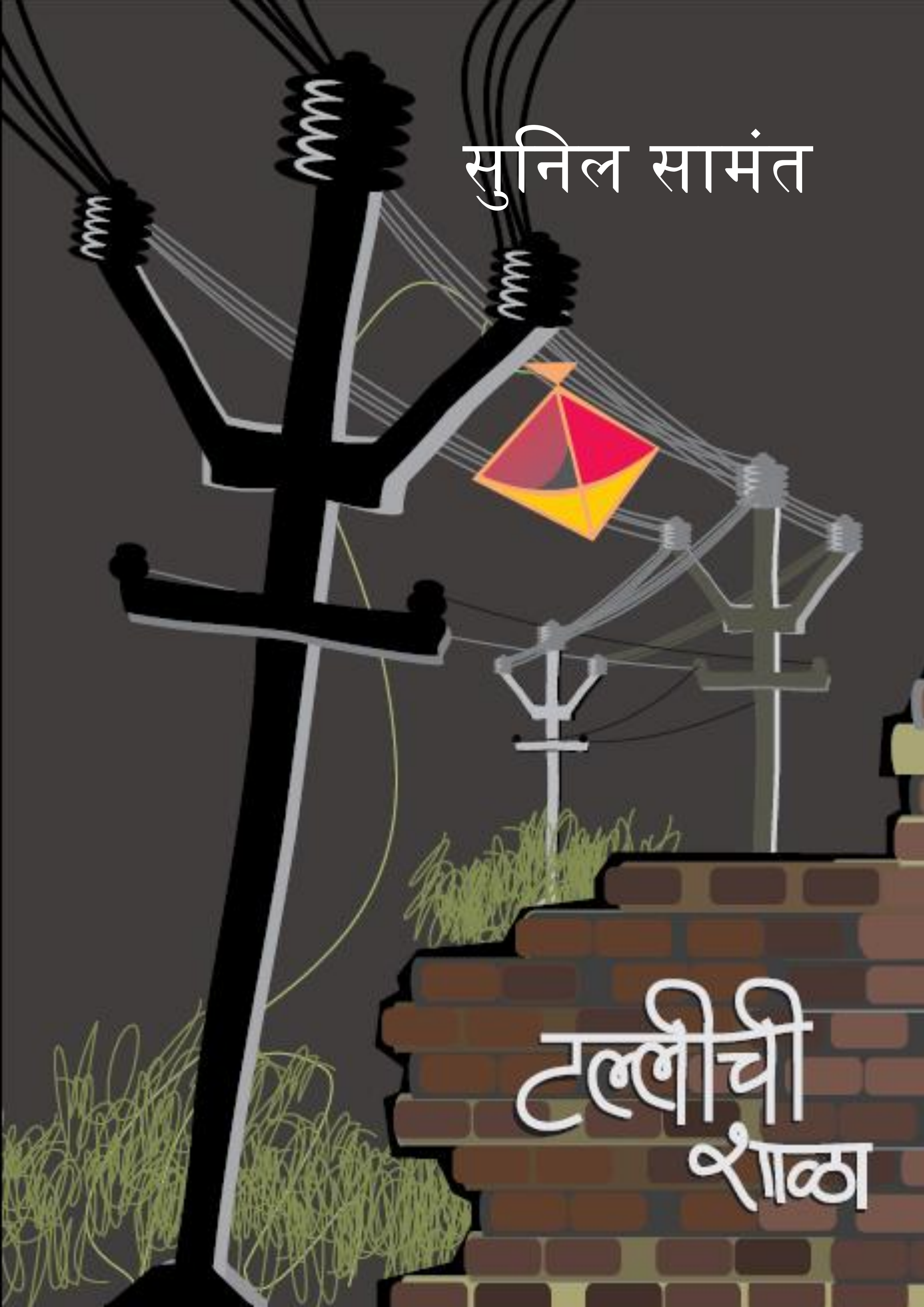
सुनिल सामंत
टल्लीची
शाळा

टल्लीची शाळा

सुनिल सामंत

ई साहित्य प्रतिष्ठान

Tallichi Shala

टल्लीची शाळा

सुनिल सामंत

9869674820

ई साहित्य प्रतिष्ठान

esahity@gmail.com

©esahity Pratishthan® 2009

विनामूल्य वितरणासाठी उपलब्ध

- आपले वाचून झाल्यावर आपण हे फ़ॉरवर्ड करू शकता.
- हे ई पुस्तक वेबसाईटवर ठेवण्यापुर्वी किंवा वाचनाव्यतिरिक्त कोणताही वापर करण्यापुर्वी ई साहित्य प्रतिष्ठानची लेखी परवानगी घेणे आवश्यक आहे.
- या पुस्तकातील लेखनाचे सर्व हक्क लेखकाकडे सुरक्षित असून पुस्तकाचे किंवा त्यातील अंशाचे पुनर्मुद्रण किंवा नाटक, सिनेमा, सिरियल, स्टेज शो किंवा तत्सम रुपांतर किंवा भाषांतर करण्यासाठी लेखकाची परवानगी घेणे आवश्यक आहे.

टल्ली या टोपणनावाने नेटवर टाकलेल्या या कविता.

कथेचं एक सूत्र यांच्यात होतंही आणि नव्हतंही.

होतं, कारण त्यात एका मुलाच्या आयुष्याचा धागा होता.

नव्हतं, कारण या कथेत काही नाविन्य नव्हतं, नाट्य नव्हतं.

आपल्या आजूबाजूला घडणाऱ्या असंख्य घटनांपैकी या साध्यासुध्या घटना आहेत.

कविता म्हटलं कारण त्यांतून भावुकतेचा एक स्त्रोत आहे. पण ती भावुकता शब्द बंबाळ नाही. थोडक्यात एखादी बातमी सांगावी तसा त्यांचा बाज आहे. त्यात गाऱ्हाणं नाही. तक्रार नाही. फ़क्त मुलाला दिसलेल्या घटना. त्या घटनांचा अर्थ वाचकावर सोडलेला आहे. बातमीमागची बातमी शोधण्याचं काम वाचकावर सोपवलेलं आहे. त्या घटनेतलं चांगलं वाईट ठरवण्याचं काम वाचकावर सोपवलंय.

हे वर्णन सेल्फ़लेस नाही. पण त्यातला सेल्फ़ इतरांवर स्वतःच्या भावना लादत नाही. तरीही जर कुणी भावुक झालंच तर त्याचं श्रेय वाचकाच्या संवेदनशीलतेला जातं. रस्त्यावर एखादा राकट माणूस एखाद्या मुलाला बदडत असताना असंख्य लोक बाजूने जातात. काही गंमत बघत थांबतात. त्यातल्या एखाद्याला असह्य होतं. आणि त्यातलाही फ़ारच विरळा त्यात हस्तक्षेप करतो. तसंच हे. या कवितांनी जर तुम्हाला अस्वस्थ केलं तर त्याचं श्रेय तुम्हा वाचकांनाच. तुमच्या संवेदनशीलतेला.

मात्र एकच विनंती. इतकंच करा. कविता आवडल्याचं, वा न आवडल्याचं, पुस्तक आवडल्याचं, या पुस्तकाची संकल्पना आवडल्याचं आम्हाला कळवा. काही खटकलं तरी ते कळवा. काही नवीन कल्पना सुचल्यास त्या कळवा. मराठी साहित्याला प्रकाशनासाठी एक नवीन प्लॅटफ़ॉर्म उभा रहात आहे. आणि आपला सहभाग असल्याशिवाय तो यशस्वी होऊ शकणार नाही.

आमचा पत्ता : esahity@gmail.com

This book is dedicated to all the sisters in the world

कच्चू

पहिलीत असताना
शेजारची कच्चू आवडायची

आवडायची अख्खी कच्चू
तिचा फ़्रॉक, चड्डी
तिची माळ, गाल
तिचे केस, रिबीन
तिच्या बांगड्या, हात
आणि तिचे पडके दात

चहात बुडवलेलं बिस्कीट
अर्धं तुटून चहात पडे
आणि चहा अंगावर उडे
मग ती "उई उई " करायची
तेही आवडायचं
आणि मी हसतो म्हणून
परत परत बिस्कीट पाडून
"उई उई " करणं
ते तर खूपच आवडायचं

तिला सोडून घरी यायचं ते
आईचा धपाटा खाल्ल्यावरच

आणि शेंबड्या रोहितला मी मारलेलं

तिला ढकललं म्हणून

कच्चू कुठे आणि कधी गेली कळलंच नाही...

खरंच गेली ?

बरंच झालं....

नाहीतर तीही मोठी झाली असती.

धडा

दुसरीतल्या डोंगरे बाई
त्यांचे मोठ्ठे डोळे
आणि
पट्टी धरलेला बिन बांगड्यांचा हात

सोमवारी पंधरा ते वीस चे पाढे
पाठ करुन यायला सांगितले
पण शनीवार गेला सुजय, पप्प्या बरोबर
रवीवारी मावशीकडे टिनी मिनी
संध्याकाळी सिनेमा संपल्यावर आठवण झाली...

तसाच बसलो पाठ करायला
पण अठरा एकोणीस काही
डोक्यातच शिरेनात
एकोणीस तर आडा टेढा
घुसेचना डोक्यात
डोळयांना झोप आवरेना
मनाला झोप येईना

रात्रभर स्वप्नं ...पाढे,
डोंगरेबाईंची पट्टी,
बिनाबांगड्यांचा हात...
आणि एकोणीसचा पाढा

रात्रीत सारखा दचकून उठत होतो
शाळेत
माझा नंबर येईतो
मी भितीने अर्धमेला
आणि बाईंनी नेमका--
-----वीसचाच पाढा विचारला.

त्या दिवशी एक नवीनच धडा शिकलो
उगाच भितीने मरायचं नाही.

आई गेली तो दिवस

चौथीची नुकतीच सुरुवात
बाहेर भन्नाट पाऊस
येडा येडा झालो
मधल्या सुट्टीत चिंब भिजून वर्गात आलो

कोल्हे बाई होत्या
नाही नाही ते बोलल्या
सगळ्या वर्गासमोर
आणि सगळा वर्ग
फ़िदी फ़िदी खिदळत होता

तेवढ्यात दरवाजात हेड बाई
आणि त्यांच्याआड मनुमामा
मी टरकलो
हेडबाई कोल्हेबाईंना हळूहळू काही बोलल्या
मनुमामाने चलायची खूण केली
फ़िदीफ़िदी मावळलं
आणि मी घरी निघालो

का कोण जाणे
पुढे काही गृहपाठ केला नाही तरी
कोल्हेबाई मला काहीच बोलल्या नाहीत
कधीच काहीच बोलल्या नाहीत.

ताई रडली तो दिवस

आई गेली तेव्हा ताई आणि मी रडलोच नाही
दोघेही अचानक मोठे झालो
आणि पपा अचानक म्हातारे

रात्री उशीरा येऊ लागले
खरखरीत सफ़ेद दाढी
केस गळायला आणि पिकायला लागले
पाठीत पोक
आणि तोंडाला नको नकोसा वास
अडखळत बोलायचे
अडखळत चालायचे
लोक त्यांना टल्ली म्हणायचे

जवळच रहाणारी आत्या रोज घरी यायची
सकाळीच दोन वेळचं जेवण करायची
आमचा राग राग करायची
ताईला तर काहीही बोलायची

नरुकाका - आत्याचे यजमान- मात्र
खूप चांगले
खाऊ चॉकलेट आणायचे
आणि ताईला आग्रहाने खाऊ घालायचे
माझेही लाड करायचे
पण ताईचे मात्र थोडे जास्तच

का कोण जाणे

ताई मात्र त्यांना टाळायची
माझ्या बरोबर-बरोबर रहायची
माझ्याबरोबरच बाहेर निघायची
इतर वेळी दुकानात जायला आळस करायची
पण नरुकाका घरात असले की
आपणहून घराबाहेर रहायची.

एके दिवशी मात्र विचित्रच झालं.
घरात आत्या, ताई आणि मी
अचानक काका आले आणि आत्याला काही सांगितलं
आत्या तशीच तिच्या घरी गेली
जाताना ताईला स्वयंपाक घरातलं काम सांगून गेली
मी मात्र बाहेरच खेळत, टीव्ही बघत बसलेला

अचानक ताई बाहेर आली
हमसाहमशी रडत
आणि काका तिच्यामागून
आम्ही दोघे कितीतरी वेळ तिची समजूत काढत होतो
नरुकाका तिच्या पाठीवरुन हात फ़िरवत होते
पण ती थांबेचना

मग आत्या आली
काकांकडे प्रश्नार्थक बघत
काका म्हणाले, "तिला आईची आठवण येतेय"
आणि आत्या नाक मुरडून आत निघून गेली.
जळल्या भाजीवर पाणी ओतायला...

मला मात्र एक गोष्ट कधीच नाही कळली

ताई इतक्या दिवसानंतर का रडली ?

हडळ

पाचवीच्या वर्गामागे एक पडका वाडा
शाळा सुटताच लपंडावाची मस्त जागा

अत्रंग सुजय एकदा लपला तो सापडेच ना
मी त्याला शोधत वाड्याच्या आत आत
मागल्या अंगाला एकटाच
अंधुकशी संध्याकाळ
आणि काळवंडलेलं छत
--------मध्येच एक पिंपळ
भिंतीतून उगवलेला
आडदांड
जवळ गेलो तर गदगद हलत होता
अणि घुमत होता सगळा
उंह उंह ऊंह ऊंssहः
उंह उंह ऊंह ऊंssहः
मी टरकलेला
आणि अचानक पिंपळा आडून काही पांढरंसं फ़डफ़डून माझ्याकडे आलं.
माझी हातभर फ़ाटली
राम राम राम किंचाळत मी बाहेर पळत सुटलो

पाठोपाठ कुणी लुनावरून गेलं
पांढरा दुपट्टा
आणि गोरेगोरे पाउल... सरळ...

अत्रंग सुजय खॊ खॊ हसत बाहेर आला
मी मात्र वाड्यात परत पाऊल टाकलंच नाही

ताई दुसऱ्यांदा रडली तेव्हा

आमची कौलारू चाळ
आणि स्वयंपाक घरातच मोरी.
शेजारच्या घरातले वास फ़टींवाटे इथे यायचे.
जिभेला पाणी सुटायचं
कुणालदादाचं लग्न झालं तेव्हा तर घमघमाट.
मी तर सतत त्यांच्या घरात रेंगाळायचो.

मोरीही स्वयंपाक घरातच.
ताई आंघॊळ करताना स्वयंपाक घराचं दार लावायची.
पण मी मात्र तसाच करायचो.
ताईला काय लाजायचं ?
पपा तर असून नसून सारखेच...
ताई सकाळच्या शाळेला जायची म्हणुन आधी आंघॊळ तिची
मग मी.

एकदा ताई घरात नव्हती म्हणून
दांडीवरचा टॉवेल काढायला
कठड्यावर चढलो
आणि चुकुन पलिकडे लक्ष गेलं
तर पलिकडे कोमल वहिनी आंघॊळ करत होती
मी लगेचच खाली उतरलो
ज्याम थर्थरत होतो
सगळं अंग कांपत होतं
आणि कानशिलं गर्म गरम
वीज गेल्यासारखं झालं

मानेखालून सर्रकन
नको म्हटलं तरी डोळयांसमोर तेच दृश्य.
तेच ते दृश्य...

शाळेतसुद्धा तेच दृश्य.
सुजयने बरोब्बर हेरलं
तसं अभ्यासात लक्ष नसायचंच आमचं कधीच
पण त्यादिवशी टिवल्याबावल्यांत पण रस नव्हता.
त्याला सांगितलं नाही
पण धडधड तशीच दिवसभर.
आपण काही चूक केलंय,
काही नको करू असं.
पण

पण
दुसऱ्या दिवसापासून आपोआप पाय कठड्याकडे
एखाद्या दारुड्यासारखे
ताई घरातून बाहेर पडली की लगेच.
स्वयंपाकघराला कडी लावू लागलो
पण पुन्हा काही दिसलं नाही...
पण तरीही
नुस्तं फ़टीतून पहाताना गोडशी धड धड व्हायची
हवी हवीशी वेदना
कळतच नसे...
कधी कोमल वहिनी घरात काम करताना दिसे
तशी मी तिला नेहमीच पाहायचो
पण फ़टीतून पहाण्याचा काही वेगळाच
सुखमय अनुभव

धडधड, भिती आणि सुख असं विचित्र मिश्रण.

आणि एक दिवस लवकरच

मी असा फ़टीला डोळा लावून असताना
कडी लावायची राहिली
पायाच्या पोटरीवर फ़टका बसला तसा कळवळलो
ताईच्या हातात पळी होती
आणि डोळयांत अंगार
सपासप सपासप फ़टके मारत सुटली...

मला कळेचना
भिती
मार
मला तर रडायचीही चोरी. शेजारी येतील ना ...
कळवळत हुंदके देत होतो
आणि ताई तर बेभान

अखेर ताईच थकली
आणि रडायला लागली...

" अरे मी इतरांना राक्षस म्हणते रे,
सगळे माझ्या पाळतीवर
पण तू सुद्धा त्यांच्यातलाच निघावास ?"

ताई,

ताई

तुला मी वचन नाही दिलं काही
पण
पुन्हा कधीच असं काही केलं नाही गं.
तुझं दुसरं रडणं तरी कामी आलं.

ताईची शाळा सुटली तो दिवस

मला अभ्यासाची आवड कधीच नव्हती
पण शाळेत तर जावंच लागे.
मजबुरीचं नांव महात्मा गांधी

ताईला अभ्यास आवडे
कायम पहिल्या पाचात नंबर
पण नववीतच शाळा सोडावी लागली.
या मजबुरीचं नांव कस्तुरबा गांधी.

बिचारी
आधी घरचं काम .
मग इतरांच्या घरी पोळ्या लाटायला.
ताईच्या हाताला चव आईच्या हाताची
काहिही केलं तरी चवदार व्हायचं
गांवातल्या प्रत्येक लग्नाकार्याला बोलावणं यायचंच.
खूप राबायची
हाताला चटके असायचे कायम
आणि कपड्यांचा बोंदरा

तरी ताई छान दिसायची
लग्नघरच्या नटव्यांहून देखणी, नाजुक
ती कधी तिकडे घासही घेत नसे
आणि बांधुनही आणत नसे
उरलं सुरलं तरी...नाहीच.
घरी येऊन पुन्हा स्टोव्ह पेटवायची

पपा तर स्वतःचा सगळा पगार टल्ली करायचे
आणि आता तिचेही पैसे उडवायचे
त्यांची तर चंगळच झालेली.

मला मात्र ताई दिवस दिवस भेटायची नाही
मी उठण्यापूर्वीच जायची
आणि रात्री मी झोपल्यावर परतायची
मला सारा थंड स्वयंपाकच मिळायचा
आणि ताई जगाला गरम पोळया वाढायची

मला राग येई
ताईचा
पपांचा
आणि सगळयात जास्त
आईचा
असं सोडून नसती गेली
तर हे सगळं घडलंच नसतं.

ना..!

हो ना ?

रमाकाकू... भाग १

अचानक धनलाभ व्हावा
तशा रमाकाकू भेटल्या

ताई त्यांच्याकडे पोळयांना जायची
एकदा " येणार नाही" चा निरोप घेऊन मला जायला सांगितलं
बळेबळेच गेलो
ओरडा खायच्या तयारीने
पण उलट त्यांनी मला बसवलं
खाऊ दिला
टिव्ही लावून दिला
मला हवा तो चॅनल...

मग पुन्हा मी असंच काहीतरी कारण काढून गेलो
तर तसेच लाड

रमाकाकू खूप गोऱ्या नव्हत्या
ना खूप सुंदर
पण हसायच्या गोड
आणि प्रेमाने खाऊ द्यायच्या
हळु हळू रोजच शाळेतून परस्पर
कधी ताईला सांगून , कधी...

दाढीवाले दिलीप काका अंथरुणातच जास्त करुन.
कसल्याशा मोर्चात त्यांना
लाठीचा खूप मार लागला होता
चालताही येत नसे

दिवसभर खूप खूप जड जड पुस्तकं
आणि टिव्हीवर न्युज चॅनल

मी गेलो तर मात्र रिमोट माझ्याकडे येई

आठवीच्या सहामाहीत मी नापास झालो
आणि माझी चंगळच झाली
रमाकाकू माझा अभ्यास घ्यायला लागल्या
मला आता रोज जायला कारणच मिळालं.
त्या फुकट शिकवत
आणि समजावत खूप छान
मारतही नसत
आंजारुन गोंजारुन शिकवत
ताईलाही बरं वाटलं
'नानू अभ्यासाला लागला'

मला तर डबलमजा होती
गेल्या गेल्या खाऊ मिळे
मग थोडा वेळ टिव्ही
मग अभ्यास
रमाकाकू जवळ घेऊन शिकवत
माझा गृहपाठ पण करून देत
आणि मधून मधून चिमुकला खाऊ...
...आणि खूपशा पाप्या घेत.

कधी तरी उशीर झाला तर त्यांच्याकडेच जेवत असे
(रोजच व्हायचा तसा)
ते मात्र ताईला आवडत नसे
'भिकारी' म्हणायची

पण रमाकाकूंच्या गरम जेवणाचा मोह व्हायचा
तेही ताईच्याच तर हातचं ना...

एकदा शनिवारचा अर्धा दिवस शाळा होती
शाळा सुटली तसा रमाकाकूंकडे गेलो
मला ठाऊक होतं काकू जेवण वाढणार
पण वेगळंच झालं...

काका नव्हते
आणि रमाकाकूंचं डोकं दुखत होतं
म्हणून बेडरुममध्ये झोपलेल्या.
मी जाताच दरवाजाला कडी लावून घेतली
आणि पुन्हा झोपल्या...
मधे मधे कण्हत होत्या
मी अस्वस्थ
'आज जेवायला मिळणार की नाही ... ? '
विचारात आत गेलो
" रमाकाकू.. रमाकाकू ...
काय होतंय हो ?
बरं नाही का ? "

खूप वेळाने कण्हतच त्यांनी मला जवळ ओढलं.
त्यांचा श्वास जोरजोरात चालणारा
डोक्यावरुन हात फ़िरवला
"डोकं फ़ुटायला आलंय रे "
त्यांच्या अंगाला मात्र सेंटचा सुंदर वासच येत होता
बामचा नाही..
"बाम लावला का ?

आणुन देऊ ?"

" बाम आहे रे माझ्याकडे ..

जरा चेपून देशील डोकं ?"

त्यांनी आशेने पाहिलं.

हात माझ्या पाठीवर तसाच फ़िरत होता.

रमाकाकू भाग २

त्या दिवशी बायालॉजीचा अभ्यास केला

वाढतं वय

जानेवारीतल्या टेस्ट मध्ये
वर्गात सातवा नंबर आला
सत्तर टक्के मार्क आणि गणितात शहाऎंशी
सगळेच उडाले
ताईचा आनंद तर भुईनळ्यासारखा फ़ुटत होता.
मला कुठे ठेवू काय करू असं झालं तिला
जणू मी इंजिनियरच झालो
रमाकाकूंच्या पाया पडली
माझ्या 'मुलाला' लाईनवर आणलंस -- म्हणाली

रमाकाकूंकडे शिकवणीसाठी पालकांची तर रीघच...
पण रमाकाकूंनी सुजयलाही नाही म्हटलं
मी मात्र दिवसभर पडीकच असे

खूप खाऊ
खूप अभ्यास
आणि खूप हसणं
आयुष्यात नंतर कधीच इतका हसलो नाही
कसल्याही कारणाने खिदळायचो आम्ही
गणित सोडवतानाही

माझी उंचीही वाढत होती
आणि बुद्धीही.

झरा

मी मोठा होत होतो
आणि रमाकाकू लहान
आधी साड्यांत वावरणारी रमाकाकू
आता मॅक्सी, ड्रेस आणि एक दिवस
चक्क जीन्स घेऊन आली
जीन्स आणि गर्द हिरवा टॉप
भास होत होता की काय कोण जाणे
पण ती आता गोरीही दिसे
ताजी टवटवीत

हसताना तर माझ्याहूनही लहान होई
मिश्किल, धमाल, झऱ्यासारखी खळाळ
मला वाटायचं
हरवलेली कच्चूच आलीय
खूप हसली की लालसर व्हायची
आणि किंचित चकणी व्हायची
मला ते रूप खूप आवडायचं
अशावेळी मी तिला फ़क्त रमा म्हणे
रमा
आणि ती मला नान
फ़क्त नान
नान
रमा
नान... रमा.

भकास

आठवीची वार्षिक संपली
सुट्टी लागली
आता तर मोकळं रान
पण रमाकडे जायचं निमित्त संपलं.

तरीही गेलोच
तर घर गच्च भरलेलं
रमाची सासू, दीर, जाऊ, पुतणे
रमाने घरात घेतलं.
खाऊ दिला
सगळे भोवताली
डोळयांत दयाभाव
आश्रिता सारखं वाटलं
थोडा वेळ अंग चोरून बसलो
चेहऱ्यावर बेफ़िकीरी
पण आतून खळबळ
पाणी पिऊन बाहेर पडलो

बाहेर रणरणतं ऊन
भकास रस्ता
आता जाणवलं
आता ताईही नव्हती कुठेच
आणि सुजयही नाही

मी आज अचानक एकटा झालो.

जावळी मंडळातल्या रात्री

ताई घरात नसेच हल्ली
तिने आता घरकामं सोडली होती
फ़क्त कारखानिस वकील
आणि महाजन डॉक्टर
बाकी वेळ जावळी मंडळ मंगल कार्यालय
खूप राबायची
खूपच राबायची

तिकडे
पपांची कंपनी बंद पडलेली
गावातल्या सगळयाच कंपन्या कारखाने बंद
हजारो कुटुंबं रस्त्यावर आलेली
त्यातलंच आमचं एक .

पण आमचं तर अक्षरशः रस्त्यावर आलं...

कारण आयुक्तांनी रस्ते रुंदीकरण सुरु केलेलं.

शहर सुंदर करत होते.

काम धाम नसलेलं सुंदर शहर.

रस्ते मोठे होणार होते

गलिच्छ वस्त्या तुटणार होत्या...

रस्त्यालगतची आमची चाळ चपेटमध्ये आली.

नवीन घर देऊ म्हणाले

पण तोवर ?

सहा महिने तरी आम्ही रस्त्यावरच ....

चार दिवस जावळी मंडळाच्या जिन्यातच सोय केली
पपा तर कुठे असत कोण जाणे
ताई आणि मी दिवसभर राबायचो
आणि रात्री जिन्यात
ताई भिंतीशी मुटकुळी करुन झोपे
आणि मी तिच्या भोवती
लाईट भगभगत रात्रभर
आणि माणसं येत जात..
कसलं ना कसलं निमित्त काढून.
मुद्दाम अंगावरुन जात
ताईला घासून

मला आता सगळं कळत असे
खवळायचो
अजून
अजून खवळतो आहे
अजून खवळतो आहे.

आठवीत पहिला आलो तो दिवस

आठवी क मध्ये मी पहिला आलो
आणि सर्व तुकड्यांत सातवा

पण
याचा आनंद कुठेच नव्हता
घरी... घर नव्हतंच
तात्पुरतं झोपडं
लक्षुंबाईने दिलेलं...
पपा नव्हतेच
ताई दिवसरात्र राब राब राबत होती
लग्नांचा मोसम होता
मरेस्तंवर काम...
आणि ताटावर पैसे...

सुजय नापास झालेला
तसं त्याला त्याचं काहीच सुतक नव्हतं.
तो मला नंबर मिळाल्याच्या आनंदात
आणि नोकरीच्या गुर्मीत
एका साउंड सर्विस वाल्याकडे,
आणि मंडप कंट्राक्टरचं काम पण होतं
तीन चाकी ट्येंपूत फ़िरायचा
जेवून खाऊन पगार
रात्री बेरात्री काम.
आणि टकार पोरांची संगत

खाण्याबरोबर पिणंही फ़्री.
सुजय प्यायला लागलेला
बी कॅबिनच्या पोरांत कायम लोळायचा
सिग्रेटी फुंकायचा
“हम आपके हैं कौन” चा ब्लॅक करताना पकडला गेला
पण सायबाने कानशिलात दिली आणि सोडला
लहान म्हणून

सुजय लहान दिसायचा;
होता त्यापेक्षाही लहान दिसायचा.
पण चुणचुणीत आणि चपळ
त्याची लाईनच बदललेली
आणि माझीपण
एकमेकांना समजणंही अवघड जात होतं

मी पास झाल्यावर
त्याने मला सरबत गोळा पाजला
तरी मी दुःखीच
तो नापास झाला म्हणून.
तर तो म्हण्ला " अबे रोन्या, रोना मत यार
तू इंजनेर होशील
तवा मी बिल्डर आसेन यार
तुला नोकरी 'मीच' देईन बघ
आपली शाळा अलग अलग आहे यार
माझ्या शाळेत अस्सल डिगरी भेटते."

मी हसलो
हसता हसता खांद्यांतून वाकलो
वाकूनच

मान खाली घालून चालू पडलो.

शामली पाण्याशिवाय राहिली तो दिवस

ताई आणि सुजय
मी इंजिनियर होण्याची स्वप्नं बघत होते
पण मी माझी पहिली कमाई केली
जावळी मंगल कार्यालयात पाणी भरून,
लोकांना पाणी पाजून.

दिवसभर पोऱ्या म्हणुन राबलो
संध्याकाळी चाळीस रुपये हातात पडले
तेव्हा राजा झाल्यासारखं वाटलं
लक्षुंबाईने पैसे ताईच्या हातात दिले
'यातले कापून नाही घेणार' म्हणाली
तेव्हा तिचेही डोळे भरले होते

मला कष्टांचं आणि अपमानाचं काही वाटत नसे.
एकदा वर्गातली शामली मराठे आली एका लग्नात नटून
तेव्हा थोडा बावचळलो
पण तिने ओळखच दाखवली नाही
बिचारी दिवसभर पाणी प्यालीच नाही.
काउंटरकडे फ़िरकली पण नाही.
तेव्हा मला हसू आलं.
मी तिला घाबरलो
आणि ती मला.
च्यायला...

माझ्या मनावर तेलाचा चटका बसला तो दिवस

लोक ताईला हिडिस फ़िडिस करत
तेव्हा मात्र मी खवळत असे
रक्ताने कान्शिलं लाल लाल तापत
कपाळाची शिर फ़ुटते की काय असं वाटे
ताईच्या पायाचं नख बघायची लायकी नसलेले
तिला घालुन पाडून बोलायचे
अंगावर पैसे होते ना....

एकदा तर कहरच झाला
संध्याकाळी बटाट्याची भाजी उरली
अंदाज चुकला पार्टीचा
इतर जेवण कुणी कुणी बांधून नेलं
पण बटाट्याला कोणी वाली नव्हता की काय...
लक्षुंबाईने भाजी तशीच ठेवली
आणि दुसऱ्या दिवशी बटाटेवडे करायला दिले
थोडी आलं लसूण पेस्ट जास्त मारली
आणि मिर्पूड, हिरवी मिरची ...

तरीही कसं कोण जाणे
मुलाच्या आत्याला चव कळाली
तिने चारचौघांदेखत वधुपित्याची खरडपट्टी काढली
अशी नासकी जेवणं घालता... मुलगीपण तशीच नासकी असेल...
असंच काही बाही...
आणि काय विचारता...
सगळे घसरले ताईवर...
लक्षुंबाईने अंग काढून घेतलं,

कानावर हात ठेवले,

ती लोकांच्याहून जास्त कचाकचा करत सुटली

बिचारी ताई

मुकाट काम करत होती,

चारही बाजूंनी आग

आणि समोर उकळत्या तेलाची कढई

सपकन तेलाचा एक सपकार तिच्या अंगावर आला

पण हुं नाही की चुं

तशीच काम करत राहिली

रामभाऊंनी तिला पाण्यावर नेली

मीही धावलो

तेल पुसलं , पाणी मारलं, बर्फ़ लावला...

आजही तेलाचा तो वळ

माझ्या मनावर जळतो आहे,

आणि शब्दांचा तो व्रण अजून ओलाच आहे

माझी सारी कमाई तिथेच संपते रे...

आजवरची सारी कमाई...

नववीचा मे महिना

नखभर झोपडीएवढं घर होतं
त्यात तरी आम्ही असायचो कुठे ?
फ़क्त झोपायला जायचो
(म्हणूनच "झोप"डी ....)
झोप तरी किती ?
रात्री एक दोन वाजत यायला
आणि ताई चारलाच उठायची.
मला पाच सहाला उठवायची.
मग दिवसभर राबायचो
मी हॉलमध्ये पाणी किंवा असंच काही
ताई चुलीशी...

मे महिन्याचा जाळ
लोक पंखा किंवा कूलर धरून बसत
आणि ताई चुलीसमोर रटरटत्या आगीशी खेळे

पपा तर भेटतच नसत
फ़क्त पैशांसाठी येत
कधी कुणाचे उधार घेत
आणि देणेकऱ्याला ताई कडे पाठवीत

मला पपांचा राग राग येई
पण ताईला त्यांची दया येई
त्यांच्या एकटेपणाची
बेकारीची, अशक्तपणाची, कमकुवतपणाची

तिला सगळ्यांचीच दया
ताई म्हणजे
दया क्षमा शांती यांची सुंदर मुर्तीच
कधीच कुणावर रागावत नसे
(एक मी सोडून...)
कोणाच्या मागेही अपशब्द नाहीच मुळी

मला आणि पपांना नवीन कपडे,
स्वतः लोकांनी दिलेल्या जुन्या साड्यांत वावरायची;
मात्र त्या जुनेरातही ताई
नवरीला मागे टाकायची
तिला नटण्याची गरजच नव्हती
दाट भुवया, टप्पोरे काळे डोळे,
आणि घामाने तकाकी आलेली कांती
अशीच उभी करावी, नवरी, करवली म्हणून...

चुली समोरच्या चटक्यांचे डाग
अंगावर उमटलेले
पण परिस्थितीचा ओरखडा
चेहऱ्यावर नव्हता
हसत खिदळत नसे कधी
पण दुर्मुखीही नाही
तजेल ओठांवर सदा हलकं स्मित
आणि डोळ्यांत
कर्तव्य आणि करुणा
गायीसारख्या डोळ्यांची माझी ताई
.....
माझी ताई
माझी ताई

ताई भडकली तो दिवस

ताईचा नानू
इंजिनियर व्हायचा होता
बस्स
ताईला बसणारा प्रत्येक चटका
आणि चटके देणारा हरेक शब्द
यांच्यावरचं तेच एक मलम होतं
सारा भूतकाळ
सगळं वर्तमान
विझून थंड होई
माझी ताई
चंदनाचा लेप लावल्यासारखी
थंड असे ती एकाच ध्यासापायी
एकाच स्वप्नासाठी.

आणि म्हणूनच ती भडकली एकदा !

त्या होरपळीतली सारी कमाई
तिने माझ्या शिक्षणासाठी लपवली होती
जेव्हा पपांनी तेच शोधायला सुरुवात केली
तेव्हा मात्र ताईचा भडका झाला
भडकूनही ताई
बोलली काहीच नाही
पण तिच्या डोळयांतली चूल
आणि उकळत्या तेलासारखा "नाही !"
पपाना जाणवला
ट्रंक तपासणारे पपा

चटका लागल्यासारखे मागे सरले
थरथरत बोलले
" रांडे, सगळे पैसे त्या भावड्यावर उडवतेस
बापापेक्षा भावड्या जवळचा वाटतो
छिनाल
त्याच्या बायको पोरांचे शाप बसतील तुला
सांगून ठेवतो...
मग मला बोलू नकोस
सांगितलं नव्हतं म्हणून...
रांडे
मी घरी नसलो तरी
मला तुझे सगळे धंदे ठाउक असतात..."

ते विषारी शब्द ऐकून
मी तर भिंतीला खिळलेलो
ताईच्या एका इशाऱ्याने
मी प्रत्यक्ष बापालाही धुतला असता त्या दिवशी
पण मी खिळला गेलो

आणि ताई तर
जादूगाराने चित्त्याचा ससा करावा
तशी क्षणात मलूल झाली
चूल विझली
राखेतून पाणी वाहू लागलं

तेव्हा मला जाणवलं
एखाद्या मुलीच्या चारित्र्यावर
एक शिंतोडा किती घाव घालतो
एक शिंतोडा
सगळी आग विझवतो

सगळी चूल शांतवतो
सगळा खेळच बदलून जातो

गढूळ...

शिंतोड्याने आपलं काम चोख बजावलं...
इतरांचं सोडा
रामभाऊकडे बघताना
दुसऱ्या दिवशी मलाच कसंसं होऊ लागलं

रामभाऊ
भावड्या
फ़ार उमदा माणुस
लोक “नाना पाटेकर” म्हणायचे
होता बिनधास्त
पण मनाचा मऊ
त्या दिवसापासून मात्र
त्याच्या मऊपणाचाही संशय येऊ लागला
त्याचं ताईला मदत करणं
मला सांभाळून घेणं
सारं सारंच संशयास्पद वाटू लागलं.

आता मी मोठा झाला होतो
ताईहूनही मोठा
आणि ताई मात्र लहान भासायला लागली होती
माझ्याहूनही लहान

मला जबाबदारी जाणवत होती
तसा मी ताईबद्दल संशय घेऊच शकत नव्हतो
पण ...

पण खरं सांगू?
रमाकाकूंना भेटल्यापासून
कुणाचीच खात्री वाटेनाशी झाली होती
नजर गढूळच झाली होती.
रमाकाकूंनी मला खूप काही दिलं होतं
खाऊ, माझ्या बुद्धीची चमक आणि प्रेम
पण काहीतरी घेतलंही होतं हिरावून
ते आता जाणवत होतं.

नपुंसक

त्याच दिवशी माझं बालपण संपलं.

बालपण संपलं
पण मोठेपण मात्र सुरु होईना
ताईसमोर जायची हिंमत नव्हतीच
पण वाटे
समोर जाऊन छाती पुढे करुन सांगावं
" ताई , तू यापुढे घरी बस.
बस म्हणजे बस !
आराम कर !
मी आणतो कमावून
मी पोसतो तुला
मी लावून देतो तुझं लग्न
मी करतो सारं तुझं..."

पण यातलं काहीच जमण्यातलं नव्हतं.
मी असहाय दुर्बल लाचार
उद्याची स्वप्नं आज पोट भरू शकत नव्हती
उद्याचा इंजिनियर
आज लग्नात चाळीस रुपयावर पाणी वाटत होता
लाचार
दुबळा
खच्ची झालेला

दिवसभर खत्रुड लोकांचं "अरे तुरे"

"हाड हुड" ऐकून विझलो होतो
पुर्वी निदान नजरेने उत्तर द्यायचो
खुन्नस...
आता नजरही विझली होती
थंडगार.

पुरता पुरुष होण्याआधीच
मी कापुरुष झालो होतो
मी छक्का झालो होतो
मी हिजडा झालो होतो
मी नंपुंसक झालो होतो.
मी
मी उरलोच नव्हतो कुठे
माझी घृणा वाटत होती मला
श्शी!

नवी नववी

नववीचं वर्ष फ़ार विचित्र चाललं होतं.

वर वर शांत वाटणाऱ्या तळ्याखाली
एखादा ज्वालामुखी असावा
तसं झालं होतं
आमचं नवं घर एकदाचं तयार झालं
आम्ही वरच्या मजल्यावर होतो
आणि तसेही हवेतच वावरत होतो
पपा आता बार मधली प्यायचे
मीही माझ्या मे महिन्यातल्या कमाईच्या आधाराने
थोडा वरच होतो की
चाटे क्लासला जायचो
आणि टेचात वावरायचो
मार्क आणि पैसे
उंचीही वाढली होती
आवाजही 'फ़ुटला' होता
थोडासा माजही येऊ लागला होता

ताईचेही कपडे वगैरे व्यवस्थित झाले होते
नीट वेणीफ़णी करुन जायची
[ते मात्र खटकायचं
हे सारं रामभाऊसाठी तर नव्हे ?]

इथेच
इथेच तो ज्वालामुखी होता
सगळ्या गावाच्या नजरेत

घराच्या नजरेत
खुद्द माझ्याही खाली घातलेल्या नजरेत
एकच कुतुहल होतं
या ज्वालामुखीचा स्फ़ोट होणार कसा

कुणाला भिती होती,
तर कुणाला आतुरता
कुणाला कुतुहल
तर कुणाला घाई
एवढाच एक फ़रक.
मला गंमत वाटायची याचीही

बाकी मात्र सगळं छान छान होतं
मी एक कविताही केली होती गॊड गॊडशी
आणि ताईने ,मला एक पार्कर पेन दिलं
बक्षिस म्हणून
कविता छापून आली एका गावकीच्या वर्तमानपत्रात
तर माझा कोण माज.
सुजय मात्र मला बायक्या म्हणे
नित्य नेमाने भेटे
आता तोच जावळी मंडळाचा साऊंड कंट्राक्टर झाला
आणि सगळयाच हॉलवाल्यांना तो धमकावू लागला होता
एकेक नवा नवा धंदा काढत होता
दोन ऍंब्युलन्स सुद्धा होत्या
(मारामारीला बऱ्या पडतात म्हणाला)

मला आता लोक "टल्लीचा मुलगा" म्हणूनच ओळखत
आणि एवढं मोठं नाव कोण घेणार
तेव्हा तसाच "टल्ली" झालो

म्हणजे आधी नावाने
आणि मग ....

पण नववीत ज्याम सज्जन होतो
मुली माझ्या वह्या नेत
काहीतरी कारण काढून बोलायला येत
बरं वाटे
कालपर्यंतचा ओवाळून टाकलेला मी
रमाकाकूंच्या जादूतून बाहेर आलेला
नवा टल्ली
नववीतला नवा नानू

पपांना अपघात झाला तो दिवस

पण अपेक्षित स्फ़ोट झालाच नाही
घडलं काही भलतंच

एके दिवशी मी शाळेतून क्लासला जाताना वाटेत
रामभाऊचा धाकटा भाऊ आला बाईक वर
आणि म्हण्ला "तुझ्या बाबांना ऍक्सिडंट झालाय
चल"
मी सुन्न...
कळेचना काही.
पपांवर फ़ार प्रेम होतं असं नाही
पण...

तसाच गेलो
सिव्हील हॉस्पिटलात
तर रामभाऊ पोलिसांना पटवून पपाना वॉर्डात पोचवून बाहेर आलेला
त्याने माझ्या हातात चिठी आणि पैसे दिले
आणि मला औषध आणायला पाठवलं
(म्हणजे पपा जिवंत आहेत...)
धावत वर आलो वॉर्डात
तर वाटेत सगळी मरणकळा
पपा ओळखू देखिल येईनात
नशेत असताना रिक्षाने उडवल्याचं कळलं.
काय बोलणार ?
रामभाऊच्या लोकांनी रिक्षावाल्याला चोपला
आणि पोलिसात दिला
वर खर्चापाणी पण घेतलं

थोडं इकडे दिलं
थोडं तिकडे नेलं.

पपांच्या मांडीची नळी फ़ुटली होती
असं Xray वाला बोलला
बाकी जखमा किरकोळ होत्या
पण " आयुष्यात चालतील असं वाटत नाही" म्हणला
(....बरंच झालं)

मात्र रामभाऊ गप्प बसेना
चौथ्या दिवशी
ताईला घेऊन मोठ्या डॉक्टरला भेटला
प्रायव्हेट इलाज करावा का असं विचारायला.
तेव्हा डॉक्टर बोलले
KEM ला हलव
माझा मित्र आहे तिथे
मी सांगतो त्याला
(आकडा पण त्यांनीच सांगितला असावा)
आणि पपा सुजयच्या ऍंब्युलन्समध्ये झोपून
KEM च्या ओर्थोपेडिक वॉर्डात पोहचले

वॉर्ड नं २०३

इथलं काम भारीच असतंय
इथे भेटतात पेशंट वर्ष वर्ष पडून राहिलेले
ज्यांना बघायला महिना महिना घरचं कुणी येतच नाही

माणुसकीचा गंध संपला म्हणावा
तर
यांचं काम चालतं माणुसकीवरच
शेजारच्या बेॅडवरच्या पेशंटचे नातेवाईक
सगळं करतात यांचं
स्वतःच्या पैशानं
कुणी "गेला" की शेजारचे रडतात
आणि बरा होऊन चालला
तरीही यांचे आवाज भारावतात.

पण एकाच्या खोकण्याने दुसरा संतापतो
आणि घरचे भेटायला आले
तर सगळं शेजारच्याबद्दलच बोलत रहातो
सुरुवातीचे दिवस आम्ही
दिवसभर असायचो
मी शाळा सोडून
ताई काम सोडून
पण लवकरच कळालं
आपलं काही कामच नाही
ऑपरेशनची तारीख कळेल
तोवर पपाना नुसतं पडून रहायचं होतं
शेजारच्या बेडवर
एक आमच्या पैकीच भेटले
पपांची दोस्तीही झाली

त्यांना सर्व "भाई" म्हणत
आणि पपाना "पपा"
इथे तरी आम्हाला कोणी टल्ली म्हणत नव्हतं
अजून एक माणुस आला
बळीराम
तोही भाईंच्या वसईचाच निघाला
त्याचा फ़क्त हात मोडला होता
बाईकवरुन पडून
त्यामुळे सगळी फ़िरस्ती कामं तोच करायचा
या दोघांचीही.

मग तर आमची काळजीच मिटली ...

....

तसं खरं सांगायचं तर पपांसाठी
आतडं तुटत होतं अशातला भाग नव्हताच
लोकलज्जेस्तव जेवढं करायचं
तेवढंही करायची शक्ती नव्हती
ताईच्या कामावर पोट होतं
आणि माझे दहावीचे क्लास सुरु होत होते
नववीची परिक्षा जवळ आलेली
हॉस्पिटलमध्ये कधी गेलो तर पपा
उन्हाळ्याची तक्रार करायचे
कायम पाठीवर झोपून झोपून
घामाने फ़ोड आलेले
आणि प्लास्टरमधली मांड खूप खाजायची
अंगाला कंड सुटलेला
आंघोळ नाहीच
घाण यायची जवळ गेलं की

दया यायची, नाही असं नाही...

पण त्याला जबाबदार तर तेच होते ना ?

आता कोण काय करणार होतं ?

ताई मात्र आता पूर्ण रामभाऊच्या दयेवरच अवलंबून होती
तसे आम्ही सगळेच
तोच सगळी धावपळ
ओळखी, पैसे, वेळ
आम्ही त्याच्याशिवाय काहीच करु शकलो नसतो
पपा तरीही त्याच्याकडे रागानेच बघत
आणि मी कसा बघत असे ते मला ठाऊक नाही
पण बहुधा माझ्या नजरेत संशय दिसत असावा
...
डोळे कधी खोटं नाही बोलत यार.

बळीराम

पपांचं ऑपरेशन,

माझी परिक्षा,

आणि लग्नाचा मोसम.

तिन्ही एकदमच आले
रामभाऊलाही वेळ मिळेना
ताईही अडकलेली
आणि माझे क्लास

पण देव अल्टरनेट देतोच ना
बळिरामाची आणि त्याच्या लग्न झालेल्या मोठ्या भावाची
पपांना खूप मदत झाली.
मोठ्या भावाचे सासरे म्युनिसीपालटीत मोठ्या हुद्द्यावर
त्याचा फ़ायदा झाला
पपाना बरं वाटलं
पायाला
आणि मनाला
त्यांनाही "भावड्या" डाचत होताच
पण ताईला मात्र खूप वाईट वाटलं
आपण करायला हवं तेवढं करु शकलो नाही याचं

मला मात्र नाही वाटलं काहीच
उलट आता पपा घरी येणार याचंच वैषम्य वाटे
कारण आता या वर्षी मी
खूप अभ्यास करायचं ठरवलं होतं.

एके दिवशी सुजय आला

किती पैसे पाहिजेत म्हणाला
तसं रमाकाकुंनीही विचारलं
आणि आत्यानेही
पण ते वरवरचं
सुजय मात्र मनापासून बोलला

अशी देवमाणसं भेटतच होती त्या काळात
बळीराम पपांच्या आधीच घरी गेला
पण तरीही रोज येई भेटायला
प्लॅस्टरमधला हात घेऊन
आमच्यापेक्षा जास्त फ़ेऱ्या मारी
नारळ पाणी देई आणून...

एक दिवस मी रिकामं शहाळं फ़ेकायला गेलो
तर भपकारा आला
... तेच्यायला
माझा बाप भलताच बेरकी निघाला

पण बळिराम आणि पपा खरे दोस्त झाले
वयाचं अंतर न ठेवता.

असा उन्हाळा संपला
आणि अर्धा पाऊसही संपला
माझा १० वीचा बराचसा पोर्शनही
संपला.

ताईचं लग्न

गणपतीच्या दिवसांतच
पपा घरी आले
आता नवीनच अडचण
आणि अभ्यासाला खोळंबा

पण आता पपा बदलले होते
अंगावर येत नसत
कावत नसत
कधी मधी एखादा गोड शब्द बोलत

बळीराम इथेही येई
आणि रामभाऊ पण
पपाना रामभाऊचं येणं खपत नसे
आडून आडून बोलत

... आणि एक दिवस म्हणाले
'तुझ्या ताईचं लगीन ठरवलंय
बळीरामाशी
चांगला पैसेवाला नवरा
गाडी, घर, बिल्डिंगी आहेत
नशीब काढलं पोरीने
बघ माझा पाय गेला
पण त्याच्या बदल्यात असा जावई भेटला'

ताईला आवडलं नसावं
मलाही का कोण जाणे पसंत नाही पडलं.

तेव्हा तो बिजवर आहे हे ठाऊक नव्हतं
आधीच्या बायकोने जीव दिला हे तर अजिबातच नव्हतं ठाऊक
पण तरीही का कोण जाणे
आनंद असा नाही झाला

पण पपांचा उड्या मारणारा आनंद
आणि मुलात नाव ठेवायला काहीच जागा नाही
काय बोलणार ?

ताईचं लगीन ठरलं
...ताई जाणार आता

मनभर खळबळ झाली
कासावीस व्हायला लागलो
आता जाणवलं
आपल्याला दुसरं कुणीच नाही या जगात
जणू घासच गिळता येईना

कितीतरी वेळ नुसता पाणीच पीत होतो...
डोळे कोरडे
पण बांध फ़ुटायचा अवकाश होता
ताई
ताई घरात कामच करत होती
मान खाली घालून.

ताईने नंतर कधीच मान वर केली नाही
माळ घालतानाही.

ताईच्या घरी पहिल्यांदा गेलो तो दिवस

ताईचं लग्न तसं साधंच
गांवाला जेवण देणारी ताई
स्वतःच्या लग्नात जेवलीच नाही
सगळंच घरगुती झालं

मुलाकडची चारच माणसं
बायका सोन्यानं लादलेल्या
आणि मित्रही
पांढरे कपडे, पांढरे बूट आणि सोनेरी चैनी, आंगठ्या

ते बघून ताईच्या घरी जायची भितीच वाटायची

पण निघालोच एकदा
रिकाम्याच हाताने
सुदाम्यासारखा

अकरावीत होतो
पण दिसायचो बारक्या
अशक्त, कुपोषित...

ट्रेनमध्ये सिल्पर तुटली
आणि अर्धा खचलो
तशीच सुत्तळ बांधून गेलो

वसईच्या समुद्राजवळ
गल्ल्यागल्ल्यांचं गाव

आणि दोन घरांच्या मधली जागा
ओले गटार रस्ते...
सगळं सारखंच दिसे
विटांना बाहेरून प्लास्टर असलेलं
येकच घर
बळीरामाचं

ओट्यावरच सासऱ्यांच्या समोर
बळीरामाचे दोस्त फुंकत बसलेले
मला न बघितल्यासारखं केलं
आणि मी पण...
तडक आत

तर ताईच्या सासूची वचावच ऐकू आली
आणि ताई तर दिसेनाच कुठे
मग
काळोख्या कोपऱ्याच्या धुरा आड
ताईची कृश आकृती दिसली

तिला बघून
मी थांबलो

मला बघून
सासू थांबली
पण ताई मात्र हलली नाही
थिजल्यासारखी
भिजल्या कोंबडीसारखी
बघत राहिली

मी

पार्ले जी चा पुडा
ताईच्या सासू समोर ठेवला

धूर वाढतच चाल्लेला
चुरचुरणारे डोळे
आणि सन्नाटा दाट होणारा

सासूच ओरडली
'थोडं राकील घाल XXX लाकडावर "

तेव्हा ताई मला पाणी देत होती
ग्लास माझ्या हातात न देताच चुलीकडे वळली

पाणी देणारा लाकडासारखा हात
चर्र झालं
आणि कोरडे डोळे

ताई
ताई
ताई

माझी बारावी

अकरावीच्या वर्षातच बारावीचा अभ्यास लागला
मी तर वेड्यासारखा अभ्यासाला लागलो.
कधी कंटाळून पुस्तक बाजूला सारलंच
तर ताईचा गालफ़ंडं वर आलेला
विहीरीसारख्या डोळयांचा चेहरा दिसे
तिच्या आशा
तिची स्वप्नं
सगळी फ़क्त माझ्यावर होती
वेडी ताई
तिचा झपाटलेला भाऊ

इतर मुलांना अभ्यासाचं ओझं असे
मला तीच एक रंगीन दुनिया
फ़िजिक्स मॅथ्सचे प्रॉब्लेम
माझी रोजच्या प्रॉब्लेम मधून सुटका करत
तोच तर विरंगुळा होता
पुस्तकांबाहेर
एक भयानक जग
विकृत वास्तव
मला गिळू पहात होतं

दमून झोप लागेपर्यंत अभ्यास अभ्यास
रात्री दचकून जागा व्हायचो
ताईची काळजी वाटायची
मग अंथरुणात पडण्यापेक्षा
डेरिव्हेटिव्हज सोडवायचो

केमिस्ट्रीच्या रिऍक्शन्स पाठ करायचो

पुस्तक खाली ठेवताना
पपांचा तिरस्काराने भरलेला थोबडा दिसे
मग अभ्यासाला अजूनच चेव येई

बारावीची सीईटी माझं युद्धस्थळ होतं
अभ्यास माझं विश्रांतीस्थान होतं
एखाद्या वर्षभर ताणलेल्या धनुष्यासारखा
मी अधीर झालो होतो
सुसाट सुटायला
माझ्या ताईला सोडवायला
माझ्या ताईची स्वप्नं पूर्ण करायला
एकच ध्यास होता
इंजिनियर व्हायचं
ताईसाठी

माझी बारावी ---२

रामभाऊ अधून मधून पैसे द्यायचा
म्हणायचा “ताईचे आहेत.”
माझ्या मनात येई
ताईचे पैसे, तर सगळेच का नाही देत ?
ताईने याच्याकडे का दिले ?
हा स्वतःचे तर नाही देत ?

पण
माझ्या संशयाचा
त्याला संशयही येऊ देत नसे
दुसरा कोणी नव्हताच आता
काहीच मार्ग नव्हता
तोच देव होता

आणि ताई देवी

ताईचं एकदाच पत्र आलं
घाईघाईत चोरून लिहील्यासारखं दिसलं
तिनंही लिहीलं
नानू...
रामभाऊकडून पैसे घेत जा
माझेच आहेत
तुझेच समज
माझं सर्वस्व तुझ्यात आहे
माझं जग, माझा नानू

तू लांब असूनही जवळ आहेस
तू एकच तर आहेस जवळ.

कधी अंतर नको देऊ भाऊराया
कितीही लांब गेले तरी.

शेवटची ओळ
पाण्यावर तरंगत राहिली
उचंबळत राहिली
भळभळत्या जखमेसारखी
पत्राच्या कितीही घड्या घातल्या
तरी दिसत राहिली
टोचत राहिली
अस्वस्थ अस्वस्थ करत राहिली

ताई
ताई
ताई

शाळा संपली तो दिवस

सीईटी चा शेवटचा पेपर संपवून घरी आलो
दोरी तुटलेल्या धनुष्यासारखा
हल्लक हलका
कधी एकदा ताईला भेटेन असं झालेलं
पण मनात अनामिक धाकधूक
काहीतरी भीषण घडणार...

घरी
पपा रोजच्या कोपऱ्यावर नव्हते
आणि पायरीशी शेजारच्या शांताकाकू
माझी वाट बघत होत्या
तेव्हाच शंकेने बेजार झालो.

मी घरात जाताच
शांताकाकू
अन अजून दोघे तिघे
बरोबर आले
त्यांचे भेसूर चेहरे
अपवार्ता ...
भिती...
काळोख....
सुन्न सुन्न...
शब्दांआधीच कळलं
गडगडाटाआधी वीज चमकावी तसं
अख्खं शरीरभर लुळा पांगळा झालो

रामभाऊ
नंतर आला
तोवर सारे गप्पच...
न बोलता मला सगळं कळत होतं
पण ऐकायचं नव्हतं

रामभाऊ
त्याचे डोळे लाल
अन चेहरा सुजलेला
कुणी मारलं असावं असा...
विचित्र भकत होता

" ती कशाला जीव देईल ?
तिला याच चांडाळांनी ढकललं समुद्रात
साले हरामी
आणि तुझा बेरड बाप साला
बापाच्या नावाला कलंक भेंचोद
स्वतःच्या मुलीचा सौदा केलान् साल्याने"

परत परत तेच बोलत होता
कधी मला जवळ घेऊन
कधी दूर लोटून

बाकीचे सगळे पुतळ्यासारखे स्तब्ध

जाता जाता बोलला
"तुझ्या परिक्षेसाठी थांबली रे ती
तुझ्या परिक्षेसाठी...
किती किती सहन केलंन बायोने

तुझ्य़ासाठी फ़क्त रे... तुझ्यासाठी.

.... आणि माझ्यामुळे...

....

...खरंच सांगतो रे नानू

लोक बोलतात ते सगळं खोटं आहे

सगळं खोटं आहे !

....

तुझी ताई

देवी होती रे... साध्वी होती !

पवित्र

कोऱ्या वस्त्रासारखी

कसलाच डाग नव्हता रे

कसलाच डाग नव्हता !

कसलाच डाग नव्हता !”

मी

त्याही दिवशी रडलो नाही.

निरोप

ताईचं अंत्यदर्शन काही मला झालं नाही
दोन वर्षांत एकदाच भेटलो तिला
आणि एक पत्र

तरीही ती कायम माझ्या जवळ
माझ्या पाठीचा कणाच जणू
मीही कायम
तिच्या दुपट्ट्याला बांधलेला
न भेटताही
आम्ही इतके जवळ
आमच्या मधून मुंगीही जाऊ शकली नसती

पण
किती अंतर पडलं होतं
ते त्या दिवशी कळलं

तिने माझी सगळी व्यवस्था केली होती
रामभाऊला तिच्या प्रत्येक शब्दाचा अर्थ
आता लागत होता
तिने या दिवसाची तयारी
एक वर्षापासून केली होती
किंवा त्याही आधी
आणि माझी परीक्षा सुरळीत व्हावी
एवढं एकच बंधन होतं

मला आता तिची इच्छा
पूर्ण न करणं

म्हणजे पाप ठरलं असतं पाप.
केवळ तिच्या त्या इच्छेसाठी
मी उरलो होतो

तशीही
दुसरी कसलीच शक्ती नव्हती
सुजयसारखा असतो
तर एक दोन कोथळे काढले असते
पण...

मी आता संपलो होतो
नानू आता संपला होता.

समुद्र

खळबळता समुद्र बघतो तेव्हा तेव्हा
भुरभुरती वाळू बघतो तेव्हा तेव्हा
मी तुला विसरतो , ताई
मी तुला विसरतो.

कलत्या सुर्याच्या लालस बिंबासाठी
हा समुद्र जेव्हा निळा जांभळा होतो
झुळझूळता वारा अंगावरती माझ्या
उधळतो
पसरतो
माया बनून येतो
उबदार बिंब सरकते हळुच क्षितिजाशी
मी संधीप्रकाशासाठीही तळमळतो
थांबवू पहातो
थांबवू पहातो हा सरणारा काळ
थांबवू पहातो येऊ घातली रात्र
पण थांबत नाही
पण थांबत नाही वारा
छातीवर माझ्या लोट वाळूचे येती

लाटांना मागे जाताना मी बघतो
भुरभुरती वाळू डोळयांमध्ये जाते
मी तुला विसरतो ताई
मी तुला विसरतो.

कल्लोळ उठवती त्याच्या वेड्या लाटा

उसळती, उफ़ाळून येती त्याच्या लाटा
वाटते अशांती त्याच्याही हृदयात
पण सीमा त्याला
थांबवते वाटेत
मग हताश बनूनी तोही मागे फ़िरतो
अन मीही वळतो
मग मीही वळतो वाळूच्या घरट्यात
आटतेच पाणी त्याच्याही लाटांचे
अन कोरड पडते माझ्याही डोळ्यांस

मी तुला विसरतो ताई
मी तुला विसरतो
मी तुला विसरतो
मी तुला विसरतो.

वाचक भावा भगिनी

आकाशात स्वच्छंदी उडणारा पतंग कधी वर जातो, कधी खाली, कधी कटतो.

पण म्हणून त्याची कथा संपत नाही.

त्याला नवीन मांजा मिळतो

आणि तो पुन्हा हवेवर स्वार होतो.

टल्लीचं पुढं काय झालं?

जाणून घ्यायचंय?

एक पत्र लिही आणि विचार

esahity@gmail.com

टल्लीचा भाग दोन... टल्लीचं महाविद्यालय

किंवा चेक कर वेबपेजवर

www.esahity.com